

Savol va topshiriqlar

- 1 Elektr energetika sanoati nima sababdan boshqa sohalarning rivoji uchun asos bo'lishini misollar yordamida tushuntiring.
- 2 Quyidagilar orasidan OPEKga a'zo bo'lmagan davlatlarni aniqlang:
 - a Xitoy; b Nigeriya; d Indoneziya; e Kuvayt; f BAA; g Bahrayn;
 - h Gabon; i Rossiya; j Ummon; k Eron; l Mali; m Iroq.
- 3 Sizningcha, AQSH bir vaqtning o'zida ham neft qazib olish bo'yicha, ham neft sotib olish bo'yicha yetakchi o'rinlarda turishini qanday omillar bilan izohlash mumkin?
- 4 Berilgan ma'lumotlar asosida tabiiy gaz qazib oluvchi davlatlarning jahon umumiy gaz qazib olish miqdoridagi salmog'ini aniqlang.

T/r	Davlatlar	Gaz qazib olish miqdori, milliard m ³ (2020-yil)	Jahon umumiy gaz qazib olish miqdoridagi salmog'i, %
1.	AQSH	914,6	?
2.	Rossiya	638,5	?
3.	Eron	250,8	?
4.	Xitoy	194,0	?
5.	Qatar	171,3	?
6.	Boshqa davlatlar	1684,8	?
Jahon bo'yicha		3854	100

- 5 Jahon bo'yicha yoqilg'i zaxiralarining kamayib borishi va energetika sanoatining atrof-muhitga salbiy ta'siri kelajakda jahon yoqilg'i-energetika balansida qanday inqiroz yuz berishiga olib kelishi mumkin deb hisoblaysiz? Sizningcha, qaysi yo'l ushbu muammoning eng yaxshi yechimi bo'ladi?
- 6 Atlasdagi elektr energetika xaritasidan foydalanib jahondagi yirik atom elektr stansiyalarini yozuvsiz xaritaga belgilang va ular ko'proq qanday davlatlarda barpo etilganini tahlil qiling.

17-§. Amaliy mashg'ulot

Jahon sanoati geografiyasi va uning o'zgarib borishini o'rganish

- 1 Jahon qora metallurgiya sanoatiga oid quyidagi jadval bilan tanishib chiqib, savollarga javob bering.

Jahon mamlakatlarining po'lat eritish bo'yicha yetakchi 10 taligi (2000–2018-yillar)

№	2000-y.		№	2010-y.		№	2018-y.	
	Davlatlar	mln t		Davlatlar	mln t		Davlatlar	mln t
1	Xitoy	128	1	Xitoy	639	1	Xitoy	928
2	Yaponiya	106	2	Yaponiya	110	2	Hindiston	109
3	AQSH	102	3	AQSH	80	3	Yaponiya	104
4	Rossiya	59	4	Hindiston	69	4	AQSH	87
5	Germaniya	46	5	Rossiya	67	5	Rossiya	74
6	Koreya Resp.	43	6	Koreya Resp.	59	6	Koreya Resp.	72
7	Ukraina	32	7	Germaniya	44	7	Germaniya	42
8	Braziliya	28	8	Ukraina	33	8	Turkiya	37
9	Hindiston	27	9	Braziliya	33	9	Braziliya	35

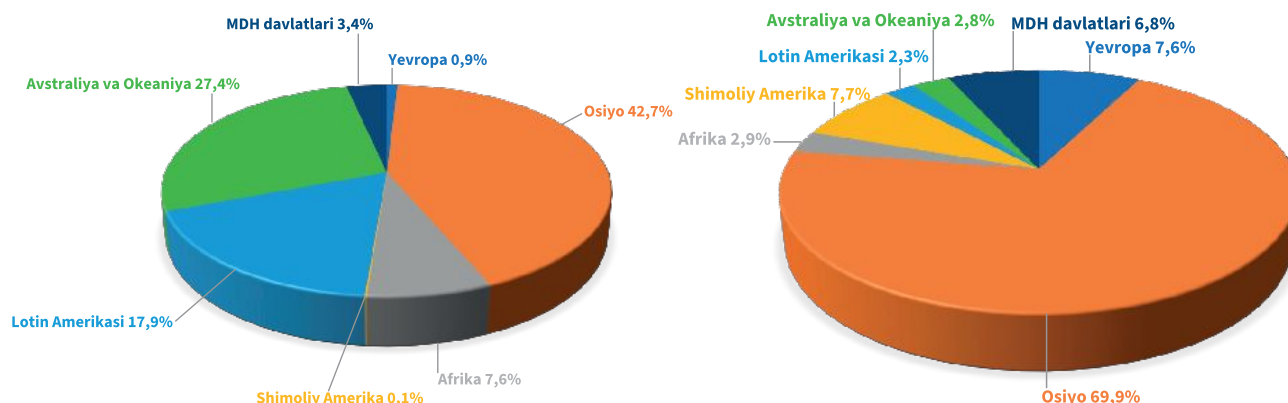
№	2000-y.		№	2010-y.		№	2018-y.	
	Davlatlar	mln t		Davlatlar	mln t		Davlatlar	mln t
10	Italiya	26	10	Turkiya	29	10	Ukraina	26
	Jahon	850		Jahon	1433		Jahon	1817

- Qaysi davlatlarda 2000–2018-yillar oralig'ida po'lat eritish hajmi eng yuqori darajada o'sgan?
- Po'lat eritish bo'yicha jahonning 10 ta yetakchi davlatlar reytingida 2000–2018-yillar mobaynida qaysi davlatlarning o'rni ko'tarildi, qaysilariniki esa pasayib ketdi? Sizningcha, bunga qaysi omillar sababchi bo'ldi?
- 2000–2018-yillarda Xitoy, Hindiston va Yaponiyaning jahon bo'yicha po'lat eritishdagi ulushlari (% hisobida) qanday o'zgardi?

2 Quyidagi jadval va diagrammalar bilan tanishib chiqib, jahon rangli metallurgiya sanoati geografiyasiga oid savollarga javob bering.

Boksit rudalari (alyuminiyning asosiy xomashyosi) va alyuminiy eritish bo'yicha jahonning yetakchi davlatlari (2019-y.)

№	Davlatlar	Qazib olingan boksit rudalari, mln t	№	Davlatlar	Eritilgan alyuminiy, mln t
1	Xitoy	86,5	1	Xitoy	36
2	Avstraliya	81,7	2	Rossiya	3,7
3	Braziliya	30,7	3	Hindiston	3,6
4	Gvineya	19,7	4	Kanada	2,9
5	Hindiston	14,9	5	BAA	2,7
6	Yamayka	9,7	6	Avstraliya	1,6
7	Rossiya	6,6	7	Bahrayn	1,4
8	Qozog'iston	4,2	8	Norvegiya	1,3
9	Gayana	1,6	9	AQSH	1,1
10	Surinam	1,5	10	Islandiya	0,85

Jahon bo'yicha boksit rudalarini qazib olish (chapda) va alyuminiy eritishda (o'ngda) mintaqalarning salmog'i (2019-y.)

— Qaysi davlatlar boksit rudalarini ko'p qazib turib, alyuminiy eritish bo'yicha yetakchi o'rinlarda turmaydi? Qaysi davlatlar, aksincha, boksit rudalari qazib olish bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lmasdan alyuminiy eritish bo'yicha peshqadam davlatlar qatoriga kiradi? Ushbu tafovutlarning sabablari nimadan iborat deb o'ylaysiz?

— Boksit rudalarini qazib olishda Osiyo, Lotin Amerikasi, Avstraliya va Okeaniya hamda Afrika mintaqalarining salmog'i qaysi davlatlar hisobiga yuqori?

— Alyuminiy eritishda Osiyo, Shimoliy Amerika, Yevropa hamda MDH davlatlari salmog'i qaysi mamlakatlar hisobiga yuqori?

3 Quyidagi jadvallar bilan tanishib chiqib, jahon avtomobilsozlik sanoatiga oid savollarga javob bering.

Jahon davlatlarining avtomobillar ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi 10 taligi (2000–2018-yillar)

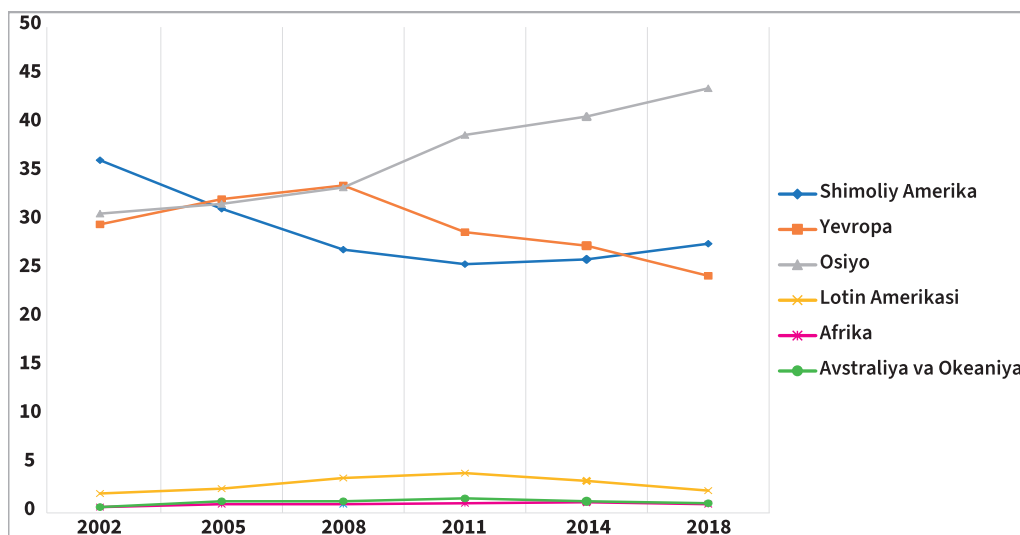
№	2000-y.		№	2010-y.		№	2018-y.	
	Davlatlar	mln dona		Davlatlar	mln dona		Davlatlar	mln dona
1	AQSH	12,8	1	Xitoy	18,3	1	Xitoy	27,8
2	Yaponiya	10,1	2	Yaponiya	9,6	2	AQSH	11,3
3	Germaniya	5,5	3	AQSH	7,8	3	Yaponiya	9,7
4	Fransiya	3,3	4	Germaniya	5,9	4	Hindiston	5,1
5	Koreya Resp.	3,1	5	Koreya Resp.	4,3	5	Germaniya	5,1
6	Ispaniya	3,0	6	Braziliya	3,6	6	Meksika	4,1
7	Kanada	2,9	7	Hindiston	3,5	7	Koreya Resp.	4,0
8	Xitoy	2,1	8	Ispaniya	2,4	8	Braziliya	2,9
9	Meksika	1,9	9	Meksika	2,3	9	Ispaniya	2,8
10	Buyuk Britaniya	1,8	10	Fransiya	2,2	10	Fransiya	2,3
Jahon		58,4	Jahon		77,9	Jahon		96,9

— 2000–2018-yillar oralig'ida jahon bo'yicha avtomobillar ishlab chiqarish hajmi qanday o'zgardi? Bu o'zgarishlarga qaysi davlatlarning ta'siri eng katta bo'ldi?

— Ko'rilayotgan davr mobaynida avtomobillarni eng ko'p ishlab chiqaruvchi davlatlar reytingida qaysi davlatlarning o'rne sezilarli darajada yaxshilandi, qaysilariniki, aksincha, tushib ketdi?

— Tegishli vaqt oralig'ida avtomobilsozlik sanoati rivojlangan davlatlarda tez o'sganmi yoki rivojlanayotgan davlatlardami? Bu jarayonga qanday omillar ta'sir ko'rsatdi deb o'ylaysiz?

4 Quyidagi grafik yordamida yuqori texnologiyalarga asoslangan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishning geografiyasiga oid savollarga javob bering.

Yuqori texnologiyalarga asoslangan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda jahon mintaqalari salmog'i (% da, 2002–2018-yillar)

— Yuqori texnologiyalarga asoslangan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda 2018-yil holatiga ko'ra, qaysi mintaqalarning salmog'i yuqori, qaysilariniki esa past?

— 2002–2018-yillar mobaynida yuqori texnologiyalarga asoslangan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda qaysi mintaqaning salmog'i sezilarli darajada o'sdi, qaysilariniki esa, aksincha, ancha pasaydi?